

CHLOÉ COPPENS
Grafisch Ontwerp

GRIGORIOS ILARIDIS
Beeldhouwkunst

MANON DE BRUYN
Vrije Grafiek & Tekenkunst

MITYA PROOST
In Situ

INTERDISCIPLINAR

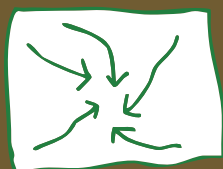

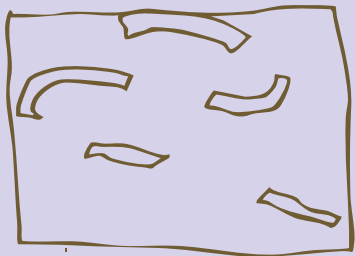
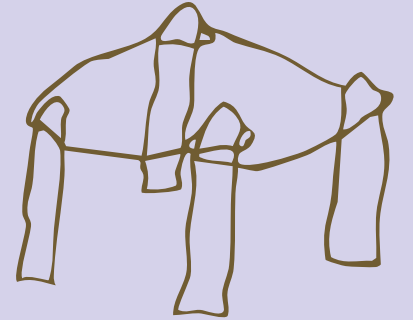
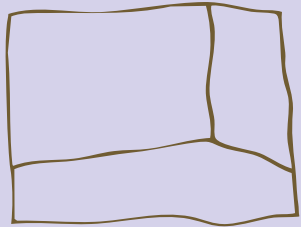
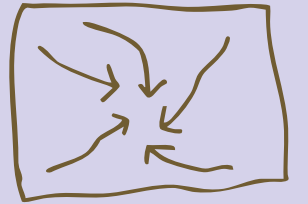
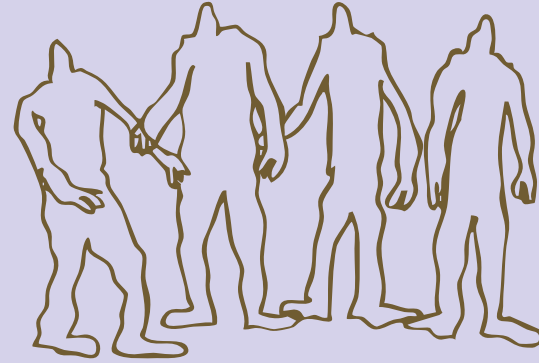
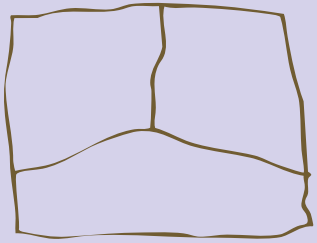
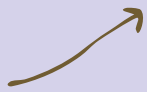
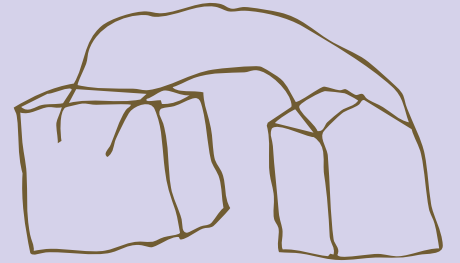
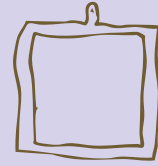
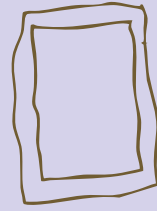
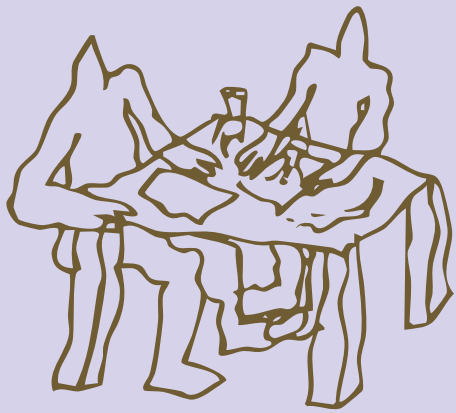
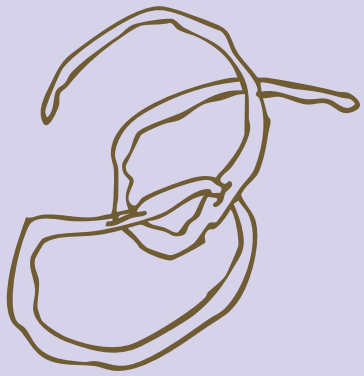
Koninklijke Academie voor
Schone Kunsten Antwerpen

AP HOGESCHOOL
ANTWERPEN

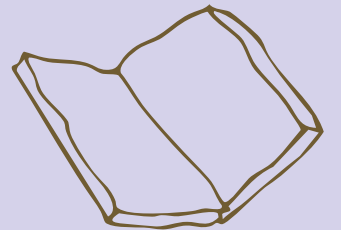
EDUCatieve
MASTER
BEELDende
KUNSTEN

APE

ROO

COLLECTIEF INTERDISCIPLINAIR

4. CHLOÉ COPPENS
Grafisch Ontwerp

GRIGORIOS ILARIDIS
Beeldhouwkunst

MANON DE BRUYN
Vrije Grafiek & Tekenkunst

MITYA PROOST
In Situ

ARTISTIEK PEDAGOGISCH ONDERZOEK NAAR INTERDISCIPLINARITEIT

tussen muren GEEN BRUGGEN

VOORWOORD

Ons onderzoek onstond vanuit een gedeeld gemis aan interdisciplinariteit aan de Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen. Hoewel we onder hetzelfde dak werkten, was er weinig kruisbestuiving tussen studenten van verschillende afdelingen

In de huidige kunstenaarspraktijk wordt interdisciplinariteit steeds belangrijker. Op de Academie zijn er projectweken en losse initiatieven waar interdisciplinaire ontmoeting mogelijk is, maar een locatie die enkel gericht is op de uitwisseling van kennis en praktijkgerichte methodieken ontbreekt nog.

Hoe kan de Academie interdisciplinariteit binnen haar curriculum stimuleren via vakoverschrijdende ontmoetingen en de uitwisseling van kennis en praktijkgebonden methodieken?

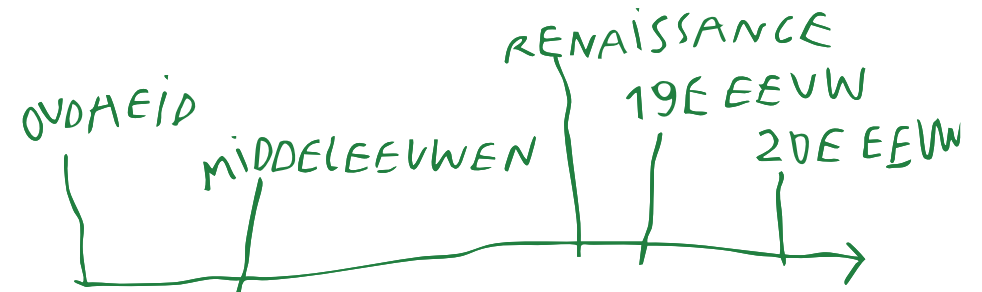
Om deze vraag te beantwoorden, spraken we met studenten, docenten en betrokkenen, zowel binnen als buiten de Academie. We onderzochten hoe andere instellingen omgaan met interdisciplinariteit, welke drempels zij ervaren en welke vormen van samenwerking daar ontstaan.

vandaag INTERDISCIPLINAIR vroeger GEWOON KUNST

VOORONDERZOEK

De geschiedenis van kunst
is er één van grenzen verkennen, oversteken
en weer hertekenen: interdisciplinariteit
is niets nieuws

6.

In de OUDHEID liepen kunstvormen als muziek, dans en theater naadloos in elkaar over. Kunstenaars vervulden meerdere rollen zonder het onderscheid dat we vandaag als vanzelfsprekend ervaren.

In de MIDDELEEUWEN kregen de kunsten een afgeijndere functie, onder andere door de opkomst van ambachtsgilden en gespecialiseerde opleidingen. Toch bleven disciplines toen in aanraking met elkaar, bijvoorbeeld in toneeltradities waar dans, beeld en muziek samenkwamen.

Tijdens de RENAISSANCE herleefde het ideaal van de homo universalis. Kunstenaars als Leonardo da Vinci en Michelangelo waren zowel schilder, beeldhouwer, architect als uitvinder, vertrekkend vanuit het geloof dat kunst, wetenschap en techniek elkaar versterkten.

Daarna kwam de nadruk opnieuw te liggen op technische perfectie binnen afgebakende disciplines door de oprichting van Kunstacademies en ateliers. Er ontstonden duidelijke hiërarchieën tussen kunstvormen: schilderkunst en beeldhouwkunst stonden hoger in aanzien dan toegepaste of decoratieve kunsten.

Vanaf de 19E EEUW kwam daar reactie op. Bewegingen als Arts and Crafts, Bauhaus en De Stijl brachten disciplines opnieuw samen, vaak vanuit een maatschappelijk of technologisch ideaal. Het idee van het totaalkunstwerk (Gesamtkunstwerk), waarin beeld, beweging, klank en ruimte samensmelten, kreeg opnieuw de aandacht.

In de 20E EEUW vervaagden de grenzen verder. Performative en participatieve kunstvormen zoals Fluxus en Happenings zetten het publiek centraal en vermengden uiteenlopende media. Kunstenaars als Meredith Monk en Pina Bausch verweefden dans, theater, klank en beeld tot een totaalervaring.

7.

INTERVIEW

INTERDISCIPLINARITEIT IN DE KUNSTEDUCATIE

Hoe werk je echt INTERDISCIPLINAIR?

Drie kunstprofessionals over interdisciplinariteit in het kunstonderwijs

Interdisciplinair werken is vandaag een onmisbaar en belangrijk thema binnen de kunsten én het kunstonderwijs. In een tijd waarin kunstenaars zich steeds vrijer tussen disciplines bewegen en digitale media nieuwe verbindingen mogelijk maken, rijst de vraag hoe onderwijsinstellingen die ontwikkeling duurzaam en zinvol kunnen ondersteunen.

Voor dit onderzoek spraken we met kunstenaars, docenten en kunstprofessionals die elk vanuit hun eigen praktijk reflecteren op de manier waarop interdisciplinariteit vandaag vorm krijgt binnen kunsteducatie.

MIRIAM BESTEBREURTJE, van de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam, benadrukt dat interdisciplinariteit geen toevallige luxe is, maar een kwestie van doordachte organisatie:

“Interdisciplinariteit is iets dat je moet enceneren en programmeren. Ruimte en ontmoeting spelen een grote rol.”

Ook ADRIAAN RAEMDONCK, galeriehouder van De Zwarte Panter, wijst op het belang van fysieke nabijheid:

“Vroeger zaten alle disciplines samen in één gebouw, wat veel uitwisseling mogelijk maakte. Vandaag is dat minder.”

SAM HENDRICKX, docent aan Sint Lucas Antwerpen, vertelt hoe studenten binnen het jaar uitwisselingen kunnen aangaan:

“Een student schilderkunst met een autonoom idee kan naar het beeldatelier stappen, met hulp van een docent. Zo ontstaat er sterke begeleiding en leren studenten elkaar en hun praktijk beter kennen.”

Volgens hem is de informele setting daarbij essentieel:

“Twee studenten uit verschillende disciplines brengen elkaar nieuwe technieken bij. Zo krijgen ze feedback van docenten uit beide ateliers, wat zorgt voor nieuwe perspectieven op hun werk.”

Die spontane kruisbestuiving ontstaat vooral wanneer studenten werkplekken delen, elkaar observeren en nieuwsgierigheid centraal staat.

De Academie: JOUW ATELIER

Johan Pas deelt zijn visie op interdisciplinariteit in de kunst én het kunstonderwijs. Hij belicht de balans tussen specialisatie en uitwisseling, en schetst lopende initiatieven die studenten helpen bruggen te bouwen

10.

DE NODZAAK VAN INTERDISCIPLINARITEIT

“Interdisciplinariteit is vanzelfsprekend in de hedendaagse kunst.

Kunstenaars zoeken bewust de grenzen van hun discipline op en verbinden zich met andere media: taal, video, performance, installatie. Die kruisbestuiving zorgt ervoor dat klassieke media zoals schilderkunst opnieuw tot leven komen.”

Als kunsthistoricus, gespecialiseerd in de 20ste-eeuwse avant-garde, ziet hij in deze werkwijze een traditie van experiment. “In die periode gingen kunstenaars zich bewust verzetten tegen de regels van hun medium. Ze werkten met assemblage, collage, visuele poëzie”.

“Vernieuwing ontstaat vaak net daar waar disciplines elkaar raken.”

“Er zijn eindeloze combinaties mogelijk. Kunst wordt dan een open veld, terwijl een strikte disciplinaire aanpak soms verstikkend werkt.”

BASIS EN BRUGGEN

Toch kiest de Academie bewust voor een stevige disciplinaire basis. Studenten worden vier jaar lang ondergedompeld in één richting.

“In de jaren '60 en '70 zijn veel opleidingen radicaal interdisciplinair gegaan, maar dat leidde vaak tot richtingloosheid.

“Om interdisciplinair te kunnen werken, moet je eerst je eigen discipline beheersen. Weten waar je vandaan komt, geeft houvast om relevante verbindingen te leggen.”

STRUCTUUR MET RUIMTE VOOR UITWISSELING

Om kruisbestuiving toch mogelijk te maken, wordt er aan verschillende verbindingen gewerkt. Samen met opleidingshoofd Mariella Devos en onderwijsadviseur Eva Marrannes ontwikkelde de directeur een model waarin de disciplines als verticale zuilen staan, verbonden door horizontale lijnen. Theorie, tekenen en de Educatieve Master zijn zulke lijnen waaraan alle studenten deelnemen.

Ook de vier onderzoeksgroepen, Archivolt, Art & Ecology, Maxlab en Thinking Tools, vormen bruggen. Via gastlessen, workshops en het onderzoeksfestival Articulate komen studenten in contact met nieuwe perspectieven.

Daarnaast zijn er interdisciplinaire keuzemodules, zoals Moving Image en Language-Based Art. En tijdens de Interstudio-week werken studenten samen rond technieken buiten hun eigen richting.

“Voor sommige studenten is dat een eye-opener. Ze ontdekken iets nieuws en nemen dat mee terug naar hun atelier.”

GESLOTEN ATELIER MET EEN OPEN WERKING

Toen hij begon als directeur, ervaarde hij de ateliers als afgeschermd wereld.

“Vandaag stimuleren we een open werking. De ateliers blijven belangrijk, maar we bieden ook kansen voor samenwerking en uitwisseling.”

Docenten spelen daarin een voorbeeldrol: bijvoorbeeld Vaast Colson. Hij werd opgeleid als schilder, maar werkt ook met performance en installatie.

Ook de toelatingsproef werd hervormd. “Nieuwe studenten kunnen nu meerdere richtingen verkennen. Zo ontstaat meer flexibiliteit en dialoog tussen disciplines.”

RUIMTE BINNEN GRENZEN

De Academie is geen neutrale plek. Een charmant en complex gebouw zonder centrale ontmoetingsplek vormt een uitdaging. Toch ontstaan er voortdurend initiatieven: Research Class: Cooking, waarin koken als kunstvorm wordt onderzocht, of The Community Garden, een ecologisch project open voor iedereen.

“We willen geen radicale hervormingen forceren, maar rustig opbouwen.”

Onze Academie bestaat al bijna 365 jaar. Interdisciplinariteit is geen doel op zich, maar een mogelijkheid. Sommige studenten zoeken ze op, anderen vinden houvast in hun discipline.

“Wij proberen een klimaat te scheppen waarin beide kunnen gedijen – met respect voor traditie én ruimte voor vernieuwing.”

11.

WAT DENKT

DE STUDENT?

We gingen bij de studenten van de Academie na hoe interdisciplinariteit een rol speelt in hun werk, en of de Academie daar voldoende ruimte voor biedt ...

“Ik werk met publicaties, performances, foto’s, zingen, kribbelen, hekjes bouwen, zuipen, koprollen, wolkjes tellen, pyjama’s bestellen, eieren gooien, welzijnscoördinatie...”

— MA In Situ

“Door grenzenloos te denken en met voelsprietten in het moment te staan, probeer ik mijn blik te richten op de verschillende mogelijkheden. Omdat er zo veel opties zijn, ontstaat er een spanning — en precies die spanning vind ik uitdagend.”

— MA Beeldhouwkunst

“Ik wil dat we zelf kunnen bepalen of we interdisciplinair werken.”

— MA In Situ

“Voor mijn grafisch werk zou ik graag zelf fotografisch beeld creëren. Daarnaast wil ik logo’s ruimtelijk vormgeven met diverse materialen. We zitten echter vrij afgezonderd van de andere richtingen, waardoor de drempel te hoog is om makkelijk contact te maken.”

— 2BA Grafisch Ontwerp

“I’m engaged in interdisciplinary work aside from my studies. There are not many options given from the teachers here to encourage collaboration in between departments.”

— 1BA Grafisch Ontwerp

“Momenteel combineer ik beeldhouwen, tekenen en schilderkunst.”

— MA Beeldhouwkunst

“Ik gebruik schildermaterialen, maar vertrek vanuit een ‘Printmaking’-visie. Dat wordt zogezegd aangemoedigd, maar zodra je echt initiatief toont, wordt het afgewimpeld.”

— MA Vrije Grafiek en Tekenkunst

“Via fotografie zoek ik naar manieren om eigen beelden in mijn werk te integreren. Daarnaast gebruik ik druktechnieken om motieven en tekst te verwerken in mijn werk en publicaties. Ik zou graag meer initiatief vanuit de school zien, bijvoorbeeld in de vorm van workshops of andere initiatieven.”

— 2BA Grafisch Ontwerp

“I want more connections between ateliers, with proper guidance, maybe through initiative workshops? And access to the conservatory.”

— MA Kostuumontwerp

“I don’t place myself within any medium. I start with a concept and develop projects along the way. It can result in performance, installations, paintings, etc. There’s not enough space for these things.”

— 3BA Vrije Grafiek en Tekenkunst

“AT THIS TIME, I ONLY CARE ABOUT PAINTING.”

— 3BA Schilderkunst

“As a painter i’m trying to use this medium to adapt in different contexts like installations, performance and theater.”

— 3BA Schilderkunst

“Ik gebruik verschillende ‘crafts’ — van keramiek tot textiel, van handwerk tot het spinnen van wol. Het zou fijn zijn om één vak uit een andere richting te kunnen kiezen, zodat we meer manieren leren om met materialen te werken.”

— MA Kostuumontwerp

“I wish I did more interdisciplinary work. Teachers don’t really encourage it through assignments.”

— 2BA Fotografie

TUSSENRUIMTE

14.

ALS EXPERIMENT

Schilderen MET KLEI?

Wat gebeurt er als je studenten
écht uit hun bubbel haalt?

Als onderdeel van ons onderzoek wilden we interdisciplinariteit niet alleen bespreken, maar ook actief ervaren. Daarom organiseerden we vier praktijkexperimenten waarbij we studenten uit verschillende disciplines samenbrachten in open werkvormen.

De eerste drie experimenten vonden plaats tijdens een interactieve avond met beide jaren van de Educatieve Master. In kleine groepjes werkten studenten met uiteenlopende materialen en opdrachten. Ze gingen in dialoog over hun werkwijze, visie en denkproces, en werden uitgedaagd om vanuit een andere discipline te denken.

“Ik merkte hoe vanzelfsprekend ik in mijn eigen denkkader blijf.”

“Door te luisteren naar andere disciplines ontdek je blinde vlekken.”

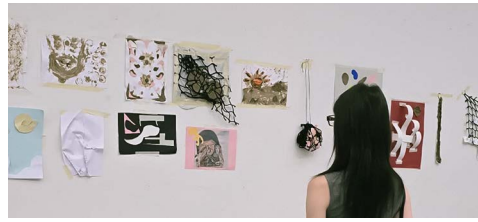
Studenten gaven aan dat de oefeningen hen confronteerden met hun eigen aannames. Het hielp hen om opnieuw vragen te stellen, eerder dan te snel naar oplossingen te grijpen.

“Je leert meer vragen stellen en minder snel conclusies trekken.”

“Interdisciplinair werken dwingt je om uit je bubbel te komen.”

De vierde interventie vond plaats in de centrale hal van de academie – een plek waar studenten uit alle richtingen elkaar dagelijks kruisen. Op een groot werkplatform lagen diverse materialen: klei, papier, hout, touw, tekenmateriaal... De opdracht: schilder met klei. Door schilderkunstige en sculpturale logica's te kruisen, ontstond een open ruimte voor verkenning.

15.

APERRO

16.

“Een blik van buitenaf laat je nadenken over je eigen vanzelfsprekendheden.”

“De oefening toonde hoe belangrijk communicatie is tussen verschillende vakgebieden.”

We observeerden hoe studenten elkaars taal leerden begrijpen, hoe onverwachte ideeën ontstonden en hoe nieuwsgierigheid de motor werd van samenwerking.

“De diversiteit aan achtergronden zorgt voor onverwachte ideeën.”

17.

“We praten soms langs elkaar heen, maar juist daar ontstaan ook nieuwe inzichten.”

Deze ervaringen bevestigen dat interdisciplinariteit zijn kracht haalt uit het proces. De bereidheid om bruggen te bouwen en werelden te verbinden, maakt het waardevol.

“Interdisciplinair is niet altijd makkelijk, maar wel noodzakelijk.”

Transformatie IN TRANSITIE

NAWOORD

18.

Wat begon als een gedeeld gemis onder studenten, groeide tijdens dit onderzoek uit tot een helder inzicht: interdisciplinariteit is geen afgelijnde methode, maar een levend proces. Het ontstaat waar ontmoeting, nieuwsgierigheid en openheid samenkomen.

De experimenten toonden aan dat studenten bereid zijn om te delen, te luisteren en samen te werken – op voorwaarde dat er ruimte is. Ruimte in tijd, ruimte in fysieke zin, maar vooral mentale ruimte: de vrijheid om anders te mogen denken en werken.

De APERO-avonden en het spontane experiment in de hal bevestigden dat interdisciplinaire uitwisseling niet complex hoeft te zijn, zolang ze intentioneel is opgezet. Het vraagt niet om grote infrastructuur, wel om zorgvuldige context: hybride werkplaatsen, gedeelde momenten, begeleide frictie tussen praktijken.

Gesprekken met studenten, docenten en kunstenaars maakten duidelijk dat succesvolle vakoverschrijdende samenwerking enkel mogelijk is wanneer deze gedragen wordt door intrinsieke motivatie én structureel ingebed wordt in het curriculum.

Vandaag schakelt een nieuwe generatie kunstenaars moeiteloos tussen media, contexten en disciplines. Als academie kunnen we daarop inspelen door ontmoeting structureel te verankeren in onze werking: niet als uitzondering, maar als vanzelfsprekend onderdeel van het leertraject.

Wat als de Academie haar ateliers en studio's écht opent? Wat als ontmoeting niet langer toeval is, maar de norm?

Dit onderzoek is een aanzet. De sleutel ligt bij ons allemaal, om verder te bouwen aan een kunstonderwijs dat durft te kruisen, delen en verbinden.

INTER

DISCIA

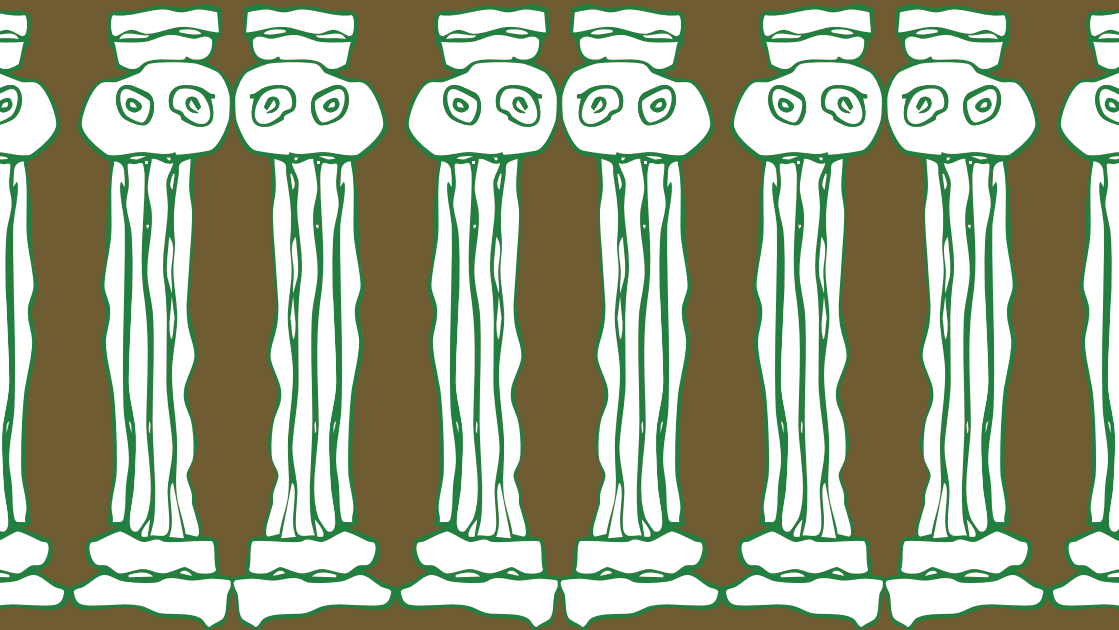
LINAI

R

GA VERDER DAN JE ATELIER

Scan voor verdieping, inspiratie en ondersteuning bij jouw interdisciplinair project

MIRIAM BESTEBREURTJE • SAM HENDRICKX • LIESBET DE POOTER • FILIP COLLIN
LORE SULS • KRISTOF VAN GESTEL • JOHAN PAS • ADRIAAN RAEMDONCK
GITHA COCKHAERTS • CATHERINE DE SOMER • THORSTEN STAE • INDRA WOLFAERT

Graag willen we deze mooie mensen bedanken om ons project mee te dragen en te verdiepen